

ОДЛУКЕ УСТАВНИХ СУДОВА

Раднику чији брачни друг ради у органима који су потписници споразума о решавању стамбених питања не може се увећавати број бодова по томе основу

Одредбом члана 36. Споразума о основама и мерилима за доделу станова на коришћење и условима за доделу стамбених кредита у радним заједницама општинских органа управе и других органа општине Н., утврђено је да радник чији брачни друг ради у органима потписницима Споразума има право да му се број бодова који му припада по критеријумима утврђеним споразумом, увећа по том основу за пет бодова.

Уставни суд Републике Црне Горе становишта је да радник појединачно стиче права из радног односа, па и право на добијање стана на коришћење. То значи да се и предност у редоследу за давање стана на коришћење утврђује по околностима које се тичу сваког радника понаособ. Околност што радник има брачног друга у неком од органа који су потписници означеног споразума не даје право, по схватању Уставног суда РЦГ, једном од брачних другова да се по томе основу нађе у повољнијем положају од другог радника при утврђивању реда првенства за добијање стана на коришћење. Право радника који има брачног друга запосленог у органима потписницима Споразума да му се број бодова увећа по томе основу значи, по схватању Уставног суда Републике Црне Горе, противуставно стављање тога радника у повољнији положај од положаја радника чији брачни друг није запослен у органима потписницима Споразума, што је разлог за укидање оспорене одредбе означеног Споразума.

(Одлука УС РЦГ, У бр. 39/92 и 46/92, од 17. септембра 1992. године)

Није право радне заједнице органа управе да својим општим актом уређује престанак радног односа

Одредбама Статута радне заједнице органа управе Скупштине У., утврђено је да радни однос може престати, вољом радника, и у случајевима одређеним Законом о државној управи, Статутом и другим самоуправним општим актима радне заједнице; да се самоуправним актом - у складу са законом - ближе утврђују начин и поступак престанка радног односа, што је и уређено односним одредбама означеног статута.

Полазећи од одредбе Устава Републике Црне Горе којом је утврђено да раднику може престати рад против његове воље само под условима и на начин утврђен законом, Уставни суд Републике Црне Горе оценио је да оспорене одредбе означеног самоуправног општег акта нису у складу с Уставом Републике Црне Горе.

Уставни суд Републике Црне Горе имао је у виду и околност да су услови под којима раднику може престати рад против његове воље утврђени у односним законима: Законом о основним правима из радног односа (¹Сл.

лист СФРЈ", бр. 60/89 и 42/90), Законом о државним службеницима ("Сл. лист Републике Црне Горе", број 45/91).

Утврђивање услова под којима раднику може престати рад против његове воље право је, по схватању Уставног суда Републике Црне Горе, републике. Будући да је у питању однос који, по Уставу Републике Црне Горе, може бити уређен само законом, то значи, по схватању тога суда, да никоме другоме, па ни самоуправном органу државне управе, не припада право да уређује питања престанка радног односа радника против његове воље. Уређујући та питања, споменута радна заједница уређивала је један друштвени однос на чије уређивање она нема право. Стога су оспорене одредбе означеног самоуправног акта противне Уставу Републике Црне Горе, независно од тога да ли су те одредбе у супротности с одредбама наведених закона којима су утврђени услови под којима раднику може престати рад против његове воље.

(Одлука УС РЦГ, У бр. 19/92, од 17. септембра 1992)

Висина накнаде због привремене неспособности за рад не утврђује се општим колективним уговором

Одредбом члана 39. Општег колективног уговора ("Сл. лист СР ЦГ", број 5/91) прописано је да радник, за време привремене неспособности за рад до 30 дана, остварује накнаду личног дохотка у висини од најмање 80% од његовог личног дохотка из претходног месеца.

Оцењујући да је оспорена одредба означеног колективног уговора противна Уставу, Уставни суд Републике Црне Горе стао је на становиште, пре свега, да је уређивање висине накнаде због привремене неспособности за рад - уређивање права радних људи у области здравственог, инвалидско-пензијског осигурања и других права из социјалног осигурања, тј. уређивање права радних људи које је Уставом Републике стављено у права и дужности републике. Оно што је Уставом стављено у списак права и дужности републике, која она остварује преко републичких органа, јесте право и дужност које не може бити остваривано другим актима, па ни - Општим колективним уговором. Уређивање тих права радних људи другим актима значи у ствари, повреду права и дужности републике, тј. повреду одредаба Устава којима су утврђена права и дужности републике. Уставни суд Црне Горе има, при томе, у виду и чињеницу што је Законом о здравственој заштити и здравственом осигурању ("Сл. лист СР ЦГ", број 39/90 и 21/91), Република Црна Гора већ остварила то своје право, прописујући, тим законом, начин утврђивања висине накнаде о којој је овде реч, посве друкчије него што је то учињено Општим колективним уговором у тој републици. То оспорену одредбу Општег колективног уговора чини противном и наведеном закону.

(Одлука УС РЦГ, У бр. 32/92, од 17. септембра 1992)

Републички орган управе нема право да прописује основицу и висину стапа доприноса за социјално осигурање

Директор Дирекције јавних прихода Републике прописао је својим упутством о начину утврђивања и наплати пореза по одбитку, начин утврђивања и плаћања доприноса за социјално осигурање, тако што се под просечном бруто-платом у смислу тога упутства подразумева плата која садржи порез по одбитку, укупне доприносе за социјално осигурање (износ који плаћа радник и износ који плаћа послодавац), и нето-плату. Упутством су прописане и одређене стопе доприноса за социјално осигурање: посебне стопе доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, за здравствено осигурање и за осигурање од незапослености.

Налазећи да оспорено упутство није у складу с Уставом Републике Црне Горе и Законом о доприносима за социјално осигурање, посебно, Уставни суд Републике Црне Горе укинуо је оспорено упутство, а одлука Уставног суда заснована је на томе што: републички органи управе и републичке

организације могу, по Уставу РЦГ (амандман LIX на Устав из 1974. године), доносити прописе за извршавање закона, других прописа и општих аката Скупштине и Извршног већа Скупштине РЦГ само онда када су на то овлашћени тим прописима. Републички органи управе и републичке организације немају, дакле, "генерално овлашћење" да доносе прописе за извршавање републичких закона, других прописа и општих аката. Следствено томе, сваки извршни пропис републичког органа управе или републичке организације који није заснован на овлашћењу утврђеном законом, односно другим прописом ради чијег се извршења доноси акт органа управе (републичке организације) противан је Уставу Републике Црне Горе. Закон на којем се заснива оспорено упутство (Закон о доприносима за социјално осигурање) није овластито ниједан републички орган, односно републичку организацију, на доношење прописа за извршење тога закона, па је, стога, неспорно да је оспорено упутство Дирекције јавних прихода Републике правно Уставу Републике Црне Горе.

(Одлука УС РЦГ, број У 31/92, од 17. септембра 1992)

Најнижу цену рада утврђује општи колективни уговор

Одредбом чл. 14, став 2. Правилника о основама и мерилима за стицање и расподелу добити, средстава за личне дохотке и заједничку потрошњу и накнадама на терет трошкова у Јавном предузећу Ш. у П., утврђено је да се најнижи лични доходак за најједноставнији рад одређује у износу минималног личног дохотка у републици, који се усклађује најмање једанпут тромесечно - с растом трошкова живота, тј. месечно - кад је повећање трошкова живота - према званичним подацима - веће од 5%.

Уставни суд Републике Црне Горе укинуо је означену одредбу наведеног правилника као противуставну и незакониту, заснивајући своју одлуку на томе што: по Уставу Републике Црне Горе, права радних људи у удруженом раду уређује република у складу с Уставом и савезним законом, што је Република Црна Гора и учинила: Законом о платама у области привреде ("Сл. лист СР ЦГ", број 28/91), којим је прописано да правно лице исплаћује месечне аконтације плата у складу с општим актом, колективним уговором и тим законом, при чему правно лице (послодавац) месечне аконтације плата утврђује најмање у висини најниже цене рада - кориговане коефицијентима за поједине степене стручне спреме - која је утврђена закљученим колективним уговором. Општим колективним уговором који су закључиле организације друштвених делатности, јавна предузећа и државне организације ("Сл. лист СР ЦГ", број 49/90) утврђен је износ најнижег личног дохотка за најједноставнији рад. Оно што припада потписницима тога уговора јесте примена Закона и Општег колективног уговора. Другим речима, право потписника тога уговора није да својим актима одређују износе личног дохотка. Одређивање износа личног дохотка општим актом организације значи неуставно и незаконито узимање овлашћења на уређивање оних питања која могу бити уређена само законом и општим колективним уговором. То поготову онда кад износ које одређује организација није једнак, већ мањи од износа утврђеног законом и општим колективним уговором: прописивање да најнижа цена рада, односно најнижи износ личног дохотка, јесте минимални лични доходак у републици, који се, уосталом, може исплаћивати само онда кад наступе околности одређене законом, за исплату тога износа на име личног дохотка.

(Одлука УС РЦГ, У бр. 107/91, од 17. септембра 1992)

Припремио Ђорђе Ђурковић